

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi eräistä henkilöstön asemaa koskevista järjestelyistä yksityistettäessä opetusministeriön hallinnonalaan kuuluvia ammatillisia oppilaitoksia ja muodostettaessa yksityisiä ammattikorkeakouluja

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki eräistä henkilöstön asemaa koskevista järjestelyistä yksityistettäessä opetusministeriön hallinnonalaan kuuluvia ammatillisia oppilaitoksia ja muodostettaessa yksityisiä ammattikorkeakouluja. Julkisen sektorin eläkejärjestelmien välisissä siirroissa noudatettua eläketurvan jatkuvuusperiaatetta soveltaen laissa säädettäisiin, että valtion ammatillisen oppilaitoksen yksityistämisen yhteydessä yksityisen oppilaitoksen palvelukseen siirtyneen henkilön eläketurva määräytyisi yksityistämistä edeltävältä ajalta siten kuin se olisi määräytynyt, jos hän olisi jatkanut valtion palveluksessa eläketapahtumaan asti. Sama koskisi myös valtion eläkejärjestelmän piiriin kuuluvasta yksityisen ammatillisen oppi-

laitoksen palveluksesta yksityisen ammattikorkeakoulun palvelukseen sen muodostamisen yhteydessä siirtynyttä henkilöä. Edellytyksenä olisi, että yksityiseen ammatilliseen oppilaitokseen tai ammattikorkeakouluun siirtyneen henkilön palvelus jatkuu yhdenjaksoisesti yksityisessä ammatillisessa oppilaitoksessa tai ammattikorkeakoulussa.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen kun se on hyväksytty ja vahvistettu. Lakia sovellettaisiin tapauksiin, joissa valtion oppilaitos on yksityistetty 31 päivän joulukuuta 1992 jälkeen ja ennen 1 päivää tammikuuta 1998 sekä tapauksiin, joissa muodostetaan yksityisiä ammattikorkeakouluja.

PERUSTELUT

1. Ammatillisten oppilaitosten verkoston kehittäminen ja julkisen sektorin eläkeuudistus

Valtioneuvoston 18 päivänä kesäkuuta 1993 tarkistaman, vuosille 1991—1996 hyväksymän koulutuksen ja korkeakouluissa harjoitettavan tutkimuksen kehittämissuunnitelman mukaan ammatillisen koulutuksen oppilaitosverkkoa on tarkoitus kehittää siten, että ammatillisten oppilaitosten ylläpitäjien määrää vähennetään kokoamalla oppilaitoksia mahdollisuuksien mukaan seutukunnittain saman ylläpitäjän alaisuuteen. Lisäksi mainitun suunnitelman mukaan valtion ammatillisia oppilaitoksia kunnallistetaan ja yksityistetään.

Valtion ammatillisten oppilaitosten kunnallistaminen on edennyt suunnitelmien mu-

kaan. Vuoden 1995 loppuun mennessä oli yhteensä 92 ammatillista oppilaitosta luovutettu kunnalliselle ja 2 oppilaitosta yksityiselle vastaanottajalle. Vuoden 1997 alkuun mennessä on tarkoitus kunnallistaa tai yksityistää loput valtion ammatillisista oppilaitoksista siten, että valtion ylläpidettäväksi jäisi edelleen viisi ammatillista erityisoppilaitosta.

Ammattikorkeakouluopinnoista annetussa laissa (255/95) tarkoitettujen ammattikorkeakoulujen muodostaminen edistää myös ammatillisten oppilaitosten verkoston kehittämistä. Ammattikorkeakoulut muodostetaan pääsääntöisesti usean ammatillisen oppilaitoksen pohjalta monialaiseksi yhteenliittyväksi. Ammattikorkeakoulut pyritään perustamaan ensisijaisesti kunnallisina tai yksityisinä.

Julkisen sektorin eläkejärjestelmien sisäisissä siirroissa on noudatettu eläketurvan jatkuvuusperiaatetta eli integraatioperiaatetta. Jatkuvuusperiaatteella on pyritty siihen, että henkilön siirtyessä julkisesta eläkejärjestelmästä toiseen hänen eläketurvansa säilyisi suurelta osin samantasoisena kuin se olisi säilynyt ilman siirtoa. Tämä on turvannut esimerkiksi valtion oppilaitoksen kunnallistamisen yhteydessä kunnan palvelukseen siirtyneiden henkilöiden eläketurvan säilymisen ilman erityislainsäädäntöä.

Meneillään olevassa julkisen sektorin eläkeuudistuksessa on tarkoitus siirtyä asteittain yksityisen sektorin tasoiseen eläketurvaan. Vuoden 1993 alusta muutettiin valtion ja kuntien eläkesäännöksiä siten, että niin sanottu uudet työntekijät eli 31 päivän joulukuuta 1992 jälkeen palveluksensa aloittavat tulevat välittömästi yksityisen sektorin tasoisesta eläketurvan piiriin. Niin sanottujen vanhojen työntekijöiden eli 1 päivänä tammikuuta 1993 jatkuvassa palveluksessa olleiden osalta siirtyminen yksityisen sektorin tasoiseen eläketurvaan toteutetaan purkamalla lisäeläketurvan mukainen eläkeoikeus vuoden 1995 alusta asteittain.

Julkisen sektorin eläketurvaan tehdyt muutokset olisivat merkinneet valtion ammatillisten oppilaitosten kunnallistamisen yhteydessä sitä, että kunnan tai kuntayhtymän palvelukseen siirtyvät henkilöt olisi katsottu kunnallisessa eläkejärjestelmässä uusiksi työntekijöiksi eikä heihin olisi noudatettu vanhoja työntekijöitä koskevia säännöksiä. Tällaisessa julkisen sektorin sisäisessä organisaatiojärjestelyssä pidettiin tarkoituksen mukaisena, että tällaisiin henkilöihin noudatettaisiin eläketurvan jatkuvuusperiaatetta siten, että heidän valtion palvelukseen perustuva eläketurvansa määräytyisi samojen säännösten mukaan kuin vanhoilla työntekijöillä. Tämä toteutettiin eräistä henkilöstön asemaa koskevista järjestelyistä kunnallistettaessa opetusministeriön hallinnonalaan kuuluvia ammatillisia oppilaitoksia annetulla lailla (1422/94).

Mainitun lain mukaan valtion ammatillisen oppilaitoksen kunnallistamisen yhteydessä kunnallisen oppilaitoksen palvelukseen siirtyvän 31 päivän joulukuuta 1939 jälkeen syntyneen henkilön valtion palvelukseen perustuva eläketurva määräytyy kunnallistamista edeltävältä ajalta siten kuin se olisi määräytynyt, jos hän olisi jatkanut valtion palveluksessa eläketapahtumaan asti. Sama

koskee myös valtion eläkejärjestelmän piiriin kuuluvasta yksityisen ammatillisen oppilaitoksen palveluksesta kunnallistamisen yhteydessä kunnallisen ammatillisen oppilaitoksen palvelukseen siirtyvää henkilöä. Lakia sovelletaan tapauksiin, joissa kunnallistaminen on tapahtunut 31 päivän joulukuuta 1992 jälkeen ja ennen 1 päivää tammikuuta 1988.

Valtion ammatillisten oppilaitosten yksityistämisen yhteydessä yksityisen oppilaitoksen palvelukseen siirtyvien henkilöiden eläketurvan suhteen ei vastaavanlaisia järjestelyjä ole tehty. Valtion ammatillisen oppilaitoksen kunnallistaminen tai yksityistäminen perustuvat valtion ja kunnan tai kuntayhtymän tai yksityisen yhteisön väliseen sopimukseen. Valtion oppilaitoksen palveluksessa olevat henkilöt siirtyvät tavallisesti kunnallistamisen ja yksityistämisen yhteydessä suostumuksensa mukaisesti kunnan tai kuntayhtymän tai yksityisen yhteisön palvelukseen.

2. Ehdotukset eläkejärjestelyiksi ammatillisia oppilaitoksia yksityistettäessä ja yksityisiä ammattikorkeakouluja muodostettaessa

Myös yksityiset ammatilliset oppilaitokset hoitavat koulutuksen järjestäjinä julkista tehtävää ja niiden rahoitus määräytyy opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain (705/92) mukaan. On tarkoituksenmukaista, että myös valtion ammatillisten oppilaitosten yksityistämisen yhteydessä yksityisen oppilaitoksen palvelukseen siirtyviin henkilöihin noudatettaisiin lisäeläketurvan jatkuvuusperiaatetta vastaavalla tavalla kuin valtion ammatillisten oppilaitosten kunnallistamisen yhteydessä.

Tämän vuoksi ehdotetaan, että integraatioperiaate eli lisäeläketurvan jatkuvuusperiaate toteutettaisiin valtion ammatillisten oppilaitosten yksityistämisen yhteydessä valtion palveluksen osalta erityislailla samaan tapaan kuin valtion oppilaitosten kunnallistamisen yhteydessä. Lailla säilytettäisiin valtion eläkelain (280/66) mukainen eläketurva yksityistämistä edeltävältä ajalta sellaisena kuin se olisi ollut ilman yksityistämistä. Sama koskisi myös valtion eläkejärjestelmän piiriin kuuluvasta yksityisen ammatillisen oppilaitoksen palveluksesta yksityisen ammattikorkeakoulun palvelukseen sen muodostamisen yhteydessä siirtynyttä henkilöä.

Heidän valtion eläkelain mukainen eläketurvansa määräytyisi tietyin edellytyksin vanhoja edunsaajia koskevien säännösten mukaisesti.

Edellytyksenä olisi, että yksityiseen ammatilliseen oppilaitokseen tai ammattikorkeakouluun siirtyneen henkilön palvelus jatkuu siirron jälkeen yhdenjaksoisesti yksityisessä ammatillisessa oppilaitoksessa tai ammattikorkeakoulussa.

Yksityistämisestä lukien eläketurva määräytyisi työntekijäin eläkelain (395/61) mukaan. Nykyisten säännösten mukaan henkilö voisi ottaa yksityisen sektorin eläkejärjestelmän mukaisen vanhuuseläkkeen varhennettuna samasta ajankohdasta kuin valtion eläkejärjestelmästä tai myöhemmästä ajankohdasta, jolloin varhennusvähennys olisi pienempi, taikka varhentamattomana 65-vuotiaana. Joka tapauksessa valtion eläkelain mukaisen vanhuuseläkkeen saaminen edellyttäisi palveluksen päättymistä yksityisessä oppilaitoksessa tai ammattikorkeakoulussa.

3. Esityksen vaikutukset

Eläkejärjestelyt koskisivat 5—10 oppilaitosta, joiden palveluksessa on 150—200 henkeä.

Jos valtion ammatillisia oppilaitoksia yksityistettäessä eläkkeisiin sovellettaisiin valtion palveluksen osalta ehdotuksen mukaisesti integraatioperiaatetta, siirtyvien henkilöiden eläkeoikeus valtion palveluksesta yksityistämistä edeltävältä ajalta määräytyisi samanlaisena kuin jos he olisivat jatkaneet valtion palveluksessa. Tähän verrattuna järjestelystä ei siten aiheutuisi lisäkustannuksia.

Mikäli valtion ammatillisten oppilaitosten yksityistämistä ei tapahtuisi ja henkilöt jäisivät valtion palvelukseen, vastaava kustannus jäisi joka tapauksessa valtion maksettavaksi.

Ehdotettu järjestely ei edellyttäisi erillisiä määrärahoja ja kustannukset tulisivat maksettaviksi valtion muiden eläkemenojen yhteydessä.

4. Asian valmistelu

Eduskunta on vastauksessaan hallituksen esitykseen valtion eläkelain muuttamisesta (HE 96/1993 vp) edellyttänyt, että julkisen sektorin eläkkeiden yhteyden purkaminen ja laitoksen ylläpitäjän mahdollisesta muuttamisesta aiheutuvat ongelmat selvitetään yhteistyössä työmarkkinaosapuolten kanssa ja ryhdytään tarpeellisiin säädosmuutoksiin, jotta voidaan varmistaa edunsaajien kannalta kohtuulliset ratkaisut.

Valtion ammatillisten oppilaitosten yksityistämisen ja ammattikorkeakoulujen muodostamisen yhteydessä syntyviä henkilöstön eläketurvaan liittyviä ongelmia on selvitelty opetusministeriön asettamassa työryhmässä, jossa henkilöstöjärjestöt ovat olleet edustettuina.

Esitysluonnos on valmisteltu virkamiestyönä ja siitä on neuvoteltu asianomaisten henkilöstöjärjestöjen kanssa.

5. Voimaantulo

Lain olisi tultava voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen kun se on hyväksytty ja vahvistettu. Lakia sovellettaisiin tapauksiin, joissa valtion ammatillinen oppilaitos on yksityistetty 31 päivän joulukuuta 1992 jälkeen ja ennen 1 päivää tammikuuta 1998 sekä tapauksiin, joissa muodostetaan yksityisiä ammattikorkeakouluja.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

eräistä henkilöstön asemaa koskevista järjestelyistä yksityistettäessä opetusministeriön hallinnonalaan kuuluvia ammatillisia oppilaitoksia ja muodostettaessa yksityisiä ammattikorkeakouluja

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Ammatillisista oppilaitoksista annetussa laissa (487/87) tarkoitetun valtion ammatillisen oppilaitoksen palveluksesta yksityistämisen yhteydessä yksityisen ammatillisen oppilaitoksen palvelukseen siirtyneen henkilön eläketurva määräytyy valtion eläkelain (280/66) mukaisesti siltä osin kuin hänen palveluksensa on ennen siirtymistä kuulunut valtion eläkelain soveltamisalaan siten kuin hänen palveluksensa yksityisessä ammatillisessa oppilaitoksessa olisi kuulunut valtion eläkelain piiriin. Vastaavasti yksityisen ammatillisen oppilaitoksen palveluksesta yksityisen ammattikorkeakouluopinnoista annetussa laissa (255/95) tarkoitetun ammattikorkeakoulun palvelukseen sen muodostamisen yhteydessä siirtyneen henkilön, jolla on oikeus yksityisen oppilaitoksen palveluksesta valtion eläkelain mukaiseen eläkkeeseen, eläketurva määräytyy siltä osin kuin hänen palveluksensa on ennen siirtymistä kuulunut valtion eläkelain soveltamisalaan siten kuin hänen palveluksensa yksityisessä ammattikorkeakoulussa olisi kuulunut valti-

on eläkelain piiriin. Edellytyksenä on, että yksityiseen ammatilliseen oppilaitokseen siirtyneen henkilön palvelus jatkuu siirron jälkeen yhdenjaksoisesti eläketapahtumaan asti yksityisessä ammatillisessa oppilaitoksessa ja että yksityiseen ammattikorkeakouluun siirtyneen henkilön palvelus jatkuu yhdenjaksoisesti yksityisessä ammattikorkeakoulussa.

Vanhuuseläkkeen saamisen edellytyksenä on valtion eläkelain 8 §:ssä säädettyjen edellytysten lisäksi, että palvelus yksityisessä ammatillisessa oppilaitoksessa tai ammattikorkeakoulussa on päättynyt.

2 §

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä kuuta 1996.

Lakia sovelletaan tapauksiin, joissa 1 §:ssä tarkoitettu yksityistäminen on tapahtunut 31 päivän joulukuuta 1992 jälkeen ja ennen 1 päivää tammikuuta 1998 sekä tapauksiin, joissa muodostetaan yksityisiä ammattikorkeakouluja.

Helsingissä 20 päivänä toukokuuta 1996

Tasavallan Presidentti

MARTTI AHTISAARI

Ministeri *Claes Andersson*